

L'Artà

PRENSA
CORONA

AN. VI • NÚM. 51 • SEGONA ÈPOCA • PERIÒDIC INDEPENDENT D'INFORMACIÓ LOCAL • SETEMBRE 1990

**Juan Ginard Ferrer
(Sarasate)**

Catálogo definitivo

A sugerencia del Doctor Miquel Mestre en conversación con nuestro colaborador Serafi Guiscafré, se está creando un comisariado para organizar una exposición antológica de la obra de Sarasate con la confección de un catálogo definitivo comentado por Josep Melià y un prólogo de Planas Sanmartí. Se ha solicitado la colaboración de la Caixa de Baleares "Sa Nostra" para quien Juan trabajó bastante y en la que siempre halló cobijo en sus innumerables muestras.

Una vez que podamos contar con esta ayuda y la que se solicitará del Ayuntamiento pondremos en marcha la idea.

Admitimos sugerencias y colaboraciones de quienes quieran aportar su contribución en un acto del que Sarasate se sentiría feliz y orgulloso, pues de lo que no cabe duda es del artanenchismo de nuestro escultor.

Este año por Sant Antoni, procuraremos que no falte la exposición de Sarasate y su peculiar «bufet».

Portada: Tornen a les pàgines de L'Artà, aquelles històries nostrades que queden pendents dins el paisatge del nostre poble a l'espera de què qualcú les faci presents. L'Ermita n'ha protagonitzat qualcuna. L'Ermita solitària i misteriosa, suspesa dins la vall entre Can Canals i Betlem, mirador de l'idíl·lic Caló al fons d'es Barracar. Tornen altre pic «Les històries d'Es Saulonar» amb la nova singladura d'un Artà, renovat que oferim als artanencs curiosos.

Esperam que l'estiu hagi estat esplendorós i que l'hivern, tot i les amenaces de temps difícils, vos sigui breu.

Un altre pic L'Artà, el vostre Artà, pica a les baules. Deixau-lo entrar.

Maquetatge i dibuix: ARPO

Fotografia: JULIO INFANTE

Repertidor: JUAN BUJOSA TOUS

Coordinació:

JUAN BUJOSA TOUS

Coordinació Palma: MIQUEL LLODRÀ

Redacció: PEPE MISLATA, TOMEU FEMENIES SARD, BIEL TOUS, JOSÉ CANTÓ PLANISI, SERAFÍ GUISCAFRE GENOVART, ANTONIO GINARD CANTÓ, Mª ANGELES PIÑEIRO, MANUEL MASSANET FORNERS

Col·laboradors:

JOSEP MELIÀ, SANTIAGO PERELLÓ, MIQUEL MOREY LLITERAS, BONET DE SES PIPES, MIQUEL BOTA TOTXO

Pseudònims:

ES SANTANYINER, EN PINXO DE SON RECUIT, EL TÍO EUFRASIO

Administració: R.S.N.

Administració i cobrança:
MARIA DURÁN DANÚS

Direcció Artà:

CARRER CARDENAL DESPUIG, n.º 8-10
TELS.: 56 20 05 - 56 26 52

Publicitat: Tel.: 56 26 52 - 56 20 05

ARTÀ: No se responsabiliza de la opinión, de los conceptos vertidos por sus colaboradores, ni se identifica necesariamente con ellos. La opinión de la Revista se expresa únicamente a través del artículo editorial.

Dipòsit Legal P.M. 203-1983

Impressió: Impremta POLITÈCNICA
C/ Troncoso, 3. Tel.: 71 26 60. 07001 Palma

«Sarasate», Catálogo definitivo, 201 • Noticias / Xafarderies, 202 • Corcadissa d'antanyia, 203 • Sa Colònia de Sant Pere, 204 • «Sarasate»: Trotamundos, hijo pródigo, artista, 205 • Quatre esquixos sobre la nostra llengua, 206 • Noticias, 207 • Poesias i glosadors, 208 • Casos y cosas del Comisario Castell / Marxa a Lluç a peu, 209 • Conversa amb Gaspar Caballero, 210-211 • Espècimens artanencs, 212 • Necrològiques, 213 • Històries d'Es Saulonar, 214-215-216 • Reflexions / Sac ple pesa i sac buit no vessa, 217 • Deportes / Molts d'anys, 218 • Hípicas, 219 • Anada d'En Julio a l'Argentina / Punt final, 220.

NOTÍCIES

El proper dia **24 DE SETEMBRE DE 1990** entrarà en funcionament el **PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA** per a la Zona d'Artà.

El Punt d'Atenció Continuada, estarà situat al Centre Sanitari d'Artà, carrer Trespolet, 3. Telèfon 56 27 00.

Aquest Servei comptarà amb la presència permanent d'un metge i una infermera i estarà dotat dels mitjans necessaris per el diagnòstic i tractament de casos urgents.

Per al seu millor funcionament vos pregam:

- UTILITZAU-LO ÚNICAMENT EN CAS D'URGÈNCIA.
- DESPLAÇAU-VOS-HI, JA QUE PODREU ÉSSER MÉS BEN ATESOS FACILITAREU LA FEINA DELS PROFESSIONALS.
- NO HI ANEU PER A DEMANAR RECEPTES, BAIXES LABORALS, CERTIFICATS, ETC.
- EN CAS DE DUBTE, TELEFONAU-HI ABANS I CONSULTAU AMB EL METGE.

HORARIS D'ASSISTÈNCIA SANITÀRIA

CONSULTES NORMALS

METGES: —**Dr. Sebastià Muntaner:** De dilluns a divendres a les 9 hores.
—**Dr. Bartomeu Barceló:** De dilluns a divendres a les 12 hores.
—**Dr. Augusto León:** De dilluns a divendres a les 17 hores.

INFERMERIA:

- Extraccions:** Dilluns i divendres, de 8 a 9 h.
- Injectables i cures:** De dilluns a divendres de 9 a 11 h. i de 18 a 20 h.
- Consultes infermeria:** Dilluns, dimecres i divendres, de 11 a 15 h. Dimarts i dijous, de 15 a 18 h.

**URGÈNCIES: TOTS ELS DIES, DURANT LES 24 HORES,
AL PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA, (L'HOSPITAL) TEL.: 56 27 00**

XAFARDERIES

Quan fa un parell de mesos vaig llegir a «Bellpuig» el futur tan negre que ens esperava als artanencs, translladant-se les urgències al Centre de Salut de Capdepera, gairebé no vaig donar crèdit al que veien els meus ulls.

Que una revista anomenada per molts la veu de la majoria municipal governant on inclús hi col·laboren membres d'aquesta, ò hi han col·laborat, donàs una informació als lectors que bé podia obrir-les-hi els ulls respecte al funcionament real de l'Ajuntament d'Artà. Per dir-ho clar, mossegar la mà de qui li dona el pa, em va semblar realment asombrós.

Quan tothom ja s'hi havia fet a la idea de córrer cap a Son Servera, no només ens diuen que ja no caldrà, sinó que amb una mica de voluntat per part de tots, el nostre Hospital funcionarà més bé que mai.

I jo em deman, per què ens haurien d'haver encalantit el cap, si abans de començar el problema ja s'ha solucionat?

No hauria estat que ens han volgut aficar la por i el temor als ossos, perquè així calàs més fonda la jugada el·lectual?

Estàvem perduts, emperò el nostre competent i benefactor batle, s'ha xapat la closca perquè no quedàssim desatesos. Visca ell!

Però és clar, això és una opinió tan digne com qualsevol altra. No vos deixeu influir gaire per aquestes paraules.

Lo cert es que han arribat a tenir lo que haviem tengut sempre en temps del doctors Corrales, Martínez y Esteve. Ah! Manifestació a Capdepera!

No sabem com quedarà.

**AUTOS
ESCANELLAS**

Carrer Argentina, 31
Telèfon 56 21 15
ARTÀ

EXPOSICION Y VENTA
¡VISITENOS!

SERVICIO OFICIAL

**SUZUKI
SANTANA**

Els pares de l'amo en Miquel Butler estaven a S'Hort D'En Maia. Això vol dir grapades de feina i sacs de facècies. A S'Hort D'En Maia, es qui badava prest li veien ses costelles. Per defensar sa panxa i una soldada prou digna per poder pujar una barquera d'al·lots famolencs, l'amtger, quan es gall cantava l'alba, com a poc, havia d'haver munit i netejat les boals.

Si, pel contrari, el pagès tenia el sagrat costum de mirar el cel enlloc de gratar la terra, bona nit a sa perxada i bon dia als tomatisons de tot l'any, perquè, de segur que la família tendria quaresma de 50 setmanes.

En el cas dels Butlers, la casa anava en rauja. Eren cans de brega amb els claus a defora. Per paga i no cobrar, el padri era un homenàs de ronyons closos i un geni de foc. Redell si algú li feia un forat tort! Arrufava sa grufa, fotia dues manxades i quan es lleu estava a punt de fer és tro, l'emprenia a mansiules fins i tot amb la seva ombra.

Un vespre, muntint una vaca clapada, aquesta, ventant la coa, li tirà sa gorra dins la ferrada. Sense aixecar-se del tabulet li esvergà tirada al rabasser. Ai Déu meu quan la vaca notà que li havien pispat l'espolsador de mosques. Pegà briu i sortí pel coll de la menjadora.

Per més calvari, quan l'amo En Miquel garrejava Na Francina Aina Llaneras, Maleta, va haver de passar revista d'armes. Na Maleta estava ben escomesa per part del seu progenitor; «si es gendre que me duguís és més xarec que jo, ell no entrarà a corral. Vui que es teu homo me guanyi a tot».

Vaja quines credencials tan verdanqueres. Però l'amo en Joan Malet era pastat d'aquesta farina i si un és curt de tou, quan revé, s'esbrella.

Per dissort, l'any 1898 la guerra de Cuba enxicrà a l'amo en Malet. Caparrut com un porcell de llet, prest les va tenir amb un sargentarro. En certa ocasió, acabat de manar feines a una roca, el suboficial li pegà una mambelleta. Estaven damunt un turó i en Malet li digué: «Si no fos per sa garrera que du, això no m'ho hauria fet». Davant tal sarriada de caliu encés, el sargent, tallat de lluna i amb unes espatlles com sa clasta de Son Fortè, es desembotonà la garrera dient desafiant i amb cara de males pusses: «Ja no la duc a sa garrera. Ara som iguals. Ets únics galons són es punys. Jo ja t'ho he dit. Sus!»

S'afarrissen i fent es carretet de batre rodolàren el coster del turó. Ja peus plans, s'entafarràren un repisser de lloques, però d'aquelles que tan fan mal de dia com a les fosques.

Quan tingueren sa barba ensabonada de sang, el sargent va dir: «que ho deixam per avui?» «I jo que per mi mos basta, contestà en Malet». «Idò, au. Perquè jo mai he volgut ser s'amtger

de ningú». «Ni jo tampoc, sargent, va dir en Malet. Per lo que fins ara s'ha vist, vostè i jo hem festes ses partions com si fossim germans. Una paparra per tu, una castanya per jo».

Partiren costa amunt i des de llavors foren amics corals.

De jovençà en Malet gaudí d'una força descomunal. De fadrinardo li agradaven els balls i la disbauxa. En aquell temps estaven de moda les pandilles de jovenots. Cadasquna d'elles estava formada per un cap, un ferro-bras, un befó o fura i els del caramull.

A la pandilla de l'amo en Joan tothom la respectava. Vat aci que un vespre al carrer des Botovant hi havia un ball envirnat. En Melindro del carrer de Sa Teulera, com a fura de l'estol, partí a prendre situació de la casa i del personal. Quan els fadrins rivals el guiparen, va ser dit i fet. El verro de la pandilla del ball apallissà el desventurós Melindro deixant-lo just una figa seca. De propina i aguinaldo, li torcé el nas per amunt i, en conseqüència, durant una bona temporada no podria mirar pels costats.

Així com l'enteniment li donà a entendre, el nafrat Melindro dugué la nova als seus. A en Malet la ràbia l'investí. Tant s'acolorà, que sa guixa del llombrígol li feia flamada.

Pren Tapins cap al Ponterró. Allà, abraonat de fosca i odi, esperà l'endemera. Ve que toquen les onze i els dansadors cada qual a caseva. Quan l'autor de la tussa a en Melindro es disposava a pujar l'empit del Convent, una argolla de ferro li voltà el clotell en guies. Així mateix en Malet trobava que havia fet llarg, ja que la víctima veia estrelles i crespells tot duna vegada.

Venjança duita a port, a jeure són ses feines. No obstant això, als dos dies de la feta la pandilla de l'atupat prengué la justícia per les propines mans. La revenja seria terrorífica i el càstig exemplar.

Amb el que no comptaven era amb l'astúcia d'en Melindro, el qual tingué manyes per sebre que plourien calabruixades malgrat el cel estigués llis i espaït. No s'ho perpensà dues vegades. Agafa en Malet i li diu: «Escolta, Joan. Demà vespre dos de s'altra banda t'esperaran al carrer de La Vinya, per dar-te una tunda de bufetades i un seu de ca. Ves viu i pren un rumbo diferent quan vagis a jeure». «Gràcies pes consei».

Al moment previst, en Malet es col·locà un politxó davall l'aixel·la de la cassola i abans que aquells l'escometessin, tregué «s'estilografia», bestreguent una ventova per un colze del primer dels dos que és posà a tir. S'altra company que estimava els seus brassos a parts iguals, no esperà sebre quin dels dos havia romput en Malet al seu amic; tan li dava el bras dret com el bras esquerra. Ho donà tan fort a les cames, que ses mateixes potades li feien posar el peu a sa post de l'accelerador.

SANTANINYER

COEXA, S.A.

CONSTRUCCIONES, EXCAVACIONES Y ASFALTOS

Via Mallorca, 36 – Tels. 56 37 48 y 56 52 67

CALA RATJADA

Sa Colònia de Sant Pere

Como de costumbre, muchas fueron las actividades que se desarrollaron en la Colonia durante el mes de Agosto, ya que los colonienses y veraneantes deseamos, como cada año, celebrar las Fiestas Patronales echando en olvido sinsabores y preocupaciones, organizando los actos recreativos que el lugar, las instalaciones y las circunstancias y tiempo permitieron.

Excursión al Fogueró.—Aunque ésta no estuviera aún en los festejos del Santo Patrón, sería en realidad la llave que preparó las mentes para saborear la belleza y estimular las ansias de diversión de las 54 personas que asistieron a la excursión.

Fue el 4 de Agosto el día escogido por el Centro Cultural de la Colonia para ir a disfrutar de las instalaciones y espectáculo del Fogueró de Alcudia, y de verdad fue así, pues todos los que asistieron a la expedición regresaron encantados de ella y cuentan y no acaban de como lo pasaron de bomba. Lástima que la rebeldía de una de mis piernas me vedara tal placer y me privara de poder aportar detalles captados en directo.

Tómbola Parroquial.—Tampoco podía faltar la consabida tómbola de la Parroquia, montada en el local de la Escuela. Como todos los años, nada más abrir el local se llenó de clientes, qué tenían que hacer cola para ser atendidos, tales eran las prisas por saber que depararía la suerte a cada uno. En realidad fue un gran éxito, y si se tiene en cuenta la procedencia de los premios, normalmente facilitados por los feligreses, a los que se unían algunas aportaciones en metálico, es de suponer que los números rojos que ocasionaron las reformas para la instalación del aire acondicionado en la Iglesia, pronto dejarán de ser deudas a eliminar.

Creo que es también de justicia expresar la enhorabuena al equipo que, tan desinteresadamente, atendió a la organización, haciendo votos para que no se pierda tan bonita costumbre de trabajar con buen humor para causas de interés común como ésta.

Detalle del Club Náutico.

lle de la terrible lucha. Se apreció seguridad y entrenamientos superiores en el equipo artanense, si bien las colonienses tuvieron un rato de aciertos y consiguieron 3 goles, pero el resultado final fue de 3 a 6 a favor de las visitantes.

Lo bonito del caso fue que, a pesar de la bisonñez de las colonienses, el equipo local no se acobardó y lucharon como jabatas todas las jugadoras. ¡Así debe ser! El deporte es lucha noble y no hay que emplearse a medias. Algún día se conseguirán mejores resultados.

Baile Regional.—No cabe duda que el plato fuerte de los festejos fue la exhibición de bailes regionales por la Agrupación Artá Balla y Canta.

La Plaza de la Colonia ofrece un marco muy apropiado para este espectáculo, si se prepara adecuadamente. Y así fue esta vez; la preparación estuvo verdaderamente acertada y el público que se congregó muy numeroso. Creo que cuatriplicó el número de asientos que formaban la circunferencia, pero a nadie importaba permanecer de pie mientras hubiera la posibilidad de gozar con la contemplación de las bellas, precisas y artísticas evoluciones de los danzarines.

No cabe duda de que el mallorquín se conmueve cuando ve reflejada su alma en sus danzas, que consiguen elevarle a la sublimidad de nuestra tierra. Comenté con algunos de los espectadores las emociones que yo había experimentado y me confesaron que, como a mí, casi les cayeron las lágrimas de lo muhco que disfrutaron. ¡Enhorabuena a los danzantes que consiguen tal milagro!

La fiesta continuó con la chiquillería y algunos mayores, que salieron al ruedo a imitar a los anteriores danzarines. Seguramente algunos de los peques algún día se convertirán en figuras si tienen ocasión de practicar y poner tanta ilusión en la danza.

Club Náutico.—También en esta Sociedad ha habido sus reuniones durante el pasado mes de Agosto, destacando las de los días 11 y 19.

En ambas se comentaron algunas de las modificaciones que tal vez habrá que introducir en el funcionamiento del Club al construirse la ampliación del fondeadero. En la del día 11 se nombró una comisión de cuatro miembros de número para que estudiaran, «con el Reglamento», la situación en que quedarían los que actualmente son propietarios de puesto de amarre.

Como resultado de ese estudio, en la reunión del día 19, los propietarios actuales de amarre recibieron un documento en el que se hace constar que, mientras el Club Náutico Colonia de San Pedro sea titular de una concesión portuaria, respetará dichos titulares y sus causa habientes sus derechos de amarre, como se indica en los Estatutos y Reglamento de Régimen Interior del Club, y consta en el Acta de la Junta General del día 17 de Marzo de 1990.

JOSÉ CANTÓ PLANISI

Castillos de Arena.—Tampoco esta modalidad artística dejó de formar parte de los festejos, y 9 grupos de 3 concursantes, incluyendo mayores y niños, se juntaron en la playa para competir artísticamente en la construcción de bonitos castillos de arena. Se consiguieron verdaderas obras de arte y todos los grupos tuvieron un merecido premio, de acuerdo al trabajo realizado.

Fútbol Femenino.—Tampoco faltó esa modalidad deportiva. Se enfrentaron las selecciones de la Colonia y Artá, siendo bastante numerosa la concurrencia de espectadores, que se congregaron en el camino que bordea el Campo de Juego, a fin de no perder deta-

COMPRE LO MEJOR

Aceite de oliva
«BELLVER»

Aceite de girasol
«BENDINAT»

Distribuido por ACEITES HNOS. BONNÍN C.B.
C/. Son Servera, 24 — Tel. 56 22 02 — Artá

Pintura — Acabados de Madera en

general

Interior
Exterior

Esmaltes - Tintes - Barnices - Lacas

C/. Dª Hernán Cortes, 3

☎ { 56 21 31
56 29 88 ARTA

«SARASATE»: trotamundos, hijo pródigo, artista

Los graves tañidos de las campanas doblando a muerto desesperaron a la villa aún aturrida por la resaca de unas fiestas patronales recién agonizantes. Las esquelas frías y lacónicas rezaban escuetamente: Juan Ginard Ferrer, ha fallecido a la edad de 74 años. El eco del pueblo se significaba en un tono más encendido y lastimero: «¡En Sarasate!!», «¡En Sarasate es mort!!». Y es que Sarasate, para el artanenc de a pie, representaba y simbolizaba el mito, el artista, el hombre popular por antonomasia.

Mis recuerdos de infancia se asocian de modo indefectible a la figura de un Juan Ginard Ferrer expresivo y vehemente, narrando a voz en grito, al socaire de los desaparecidos «morers de sa plaça de sa carn», sus exóticas correrías de guerra, las proezas o desencantos de Flaquer, las películas del fin de semana o las excelencias de los Marcos Redondo, Gorostiza, Angelillo o Manolete, fenómenos tan en boga en aquellos tiempos.

A Sarasate, nuestro ambiente pueblerino de inicios de la década de los cuarenta se le había quedado estrecho. Se asfixiaba como pájaro en la jaula, necesitaba expansión, aire y cielo para revolotear a su albedrío en la inmensidad del infinito. Aún en España sangraban las heridas de la contienda fratricida cuando Juan lía su hatillo y marcha en busca de su tierra prometida. Sus aventuras y desventuras le llevan a orillas del mítico Ebro que tantas evocaciones de acciones bélicas le recuerdan de un pasado no lejano. Cupido se cruza en su camino y del brazo de su Nupcial de Mendelssohn. Sus espaciadas pero intermitentes visitas a la villa natal se van incrementando hasta poner punto final al sufrimiento de su nostalgia «artanenca» con el retorno definitivo, tras un cuarto de siglo de exilio.

Su irrupción en nuestra lánguida y rutinaria vida ciudadana conmociona y revoluciona el incipiente mundillo artístico-cultural local. Opera, «bel canto», zarzuela, pintura y escultura se convierten en ingredientes habituales en el cóctel de sus tertulias y conversaciones. Tan pronto acomete un aria de «Rigoletto» como arranca de las cuerdas de su viejo violín las notas vibrantes de las «Czardas» de Monti. El arte exulta en sus venas y en la mágica

sensibilidad de sus manos el acero y el hierro se trocan en gráciles figuras de toreros y toros, de jinetes y caballos, de Vírgenes y «demonis». Su concepción del arte no resulta posible encasillarla en meras formas académicas. Su técnica, su estilo y su interpretación son facetas innatas, propias e intransferibles.

En Sarasate, la originalidad siempre fue una constante. El hombre de los contrastes y contradicciones. Capaz de dominar el hierro a golpes de rabia y martillo como de verter lágrimas escuchando enternecido la grandeza de la música de las sinfonías inmortales; de construir monstruos de acero o de diseñar joyas de bisutería; de trabajar bestialmente hasta la extenuación como de dormitar horas enteras en un bar de Helsinki o de Estocolmo.

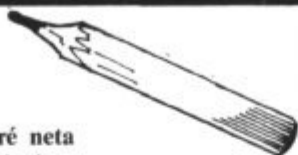
Paradojas del destino. Sarasate, en vida, torbellino, vorágine, ciclón, terremoto..., reposa, hoy, plácida y dulcemente en la serena calma del camposanto, bajo las alargadas sombras de los adustos y austeros cipreses. La placidez y el sosiego invitan a la reflexión y al pensamiento. En el leve susurro de la brisa, en la sencilla melodía del trinar de los pájaros, en el rumor de las hojas de las flores, parecen percibirse los ecos de la vieja balada del Che Guevara.

**Mañana cuando yo muera
no me vengais a llorar,
nunca estaré bajo tierra
soy viento de libertad.**

JAIME CASELLAS

QUATRE ESQUITXOS SOBRE LA NOSTRA LLENGUA

«Pare, no la trauré neta
si s'enteniment no hi té.
Jo me'n ric i me'n riuré
de sa ploma i es tinter,
de sa tinta i es paper,
que en el món primer vengué
s'enteniment que sa lletra».(1)

Així li amollà un glosador, segons ho conta el CANÇONER POPULAR DE MALLORCA, l'obra incomparable del P. Rafel Gí-nard Bauçà, T.O.R. (Vegeu vol. III, pàg. 347, cançó 1203).

Em vingueren aquests mots a la memòria, quan vaig repassar el meu article del mes de juliol-agost. Després d'haver-me queixat dels dimonis boiets que s'afiquen allà on no els demanen —com en el cas d'imprimir una revista—, ara resulta que som jo mateix el qui fica la pota a l'hora de servir-te, lector benivolgut, una data concreta. Jo volia escriure que el llibre EL PARLAR DE MALLORCA havia estat editat aquest any que correm. Idò bé; tant si ho vols amb una mà com amb les dues, vaig posar: 1960. Figura't! Feia néixer aquell llibre trenta anys abans!

Veig ben clar que m'hauria d'apropiar allò d'un camperol mallorquí:

«Ses paraules dius voltades,
com a banyes de sarment;
an es teu enteniment
el degueren fer a grapades».

(Vegeu el susdit CANÇONER, la mateixa pàg., cançó 1212).

També vull deixar molt clar que no és «competència deslleial» la conversa DUES MANERES D'ESTIMAR LA NOSTRA LLENGUA, conversa que fou publicada el mes passat i aquest mateix. ¿Competència deslleial? No, ni de molt! Apart de que «entre amics, no hi caben estovalles», en vaig romandre contentíssim. És un tema d'actualitat bategant. Per tant, no tan sols no n'he estat falló, sinó que fins i tot em permet recomanar que aquell diàleg sia llegit més d'una vegada. Qui estimi una mica la nostra llengua, hi sortirà guanyant. Ala, idò, que el beure no fa set!

En quant al treball signat per AINA MOLL, recordem lo (2) que vaig escriure al número anterior: no fríssem! Ja arribarà el moment en què el signe interrogant amb el qual ara comencen els articles, el veurem llevat d'arrel. I els dubtes restaran aclarits. Anem amb ordre. Facem les coses bé, si en sabem i podem. Acabades. Perquè... a mitjes, no n'omplen sitges!

Ara, vegem què ens diu la doctora MOLL.

UN DE FORA POBLE.

(1) Recorda, pacient lector, que les transcripcions del Cançoner es fan literalment. Vull dir que fins i tot es respecten les faltes gramaticals.

(2) Sí, es pot escriure «do»; no patesquis. Ni tampoc trobis ossos en el lleu.

**Fàbrica de Licors
Cerveses.**
Licors nacionals i estrangers
DES DE 1890
Especialitat en licors mallorquins:
**PALO, HERBES DOLCES I SEQUES,
ANIS SEC «LA ESTRELLA DE ARTÀ»**
Carrer 31 de Març, 11
Tls. 56 20 38 - 56 22 07 - Fax 835280
ARTÀ

III

¿LLENGUA O DIALECTE?

«Efectivament, la conferència *Llengua o dialecte? Català o mallorquí?* que constitueix el primer text del present volum, va ser molt ben rebuda, i el Consell General Interinsular de les Illes Balears, en acord pres el dia 4 de desembre de 1978, va declarar d'interès per a les Illes la seva publicació, en va patrocinar l'edició i va distribuir milers d'exemplars del fulletó a escoles, instituts i col·lectius diversos. La seva difusió és al meu entendre un dels mèrits importants del Consell General Interinsular, ja que ens trobàvem en un moment crític, en què la confusió sobre el tema lingüístic podia passar als textos legals i dificultar molt el procés normalitzador (els valencians en saben alguna cosa, d'això). El Consell va estar a l'altura del seu paper, posant a l'abast de tot el poble de les Illes Balears una informació clara i científicament correcta sobre la seva llengua pròpia, tant de temps arraconada, que el nou règim democràtic feia possible recobrar.

Durant un temps, va semblar que «el tema de la llengua» estava definitivament aclarit, i tinguérem una pausa en les polèmiques lingüístiques. Però un fulletó és fàcil d'oblidar, i també d'extraviar, i generalment no el trobes, quan qualcú el posa en qüestió. El cas és que les discussions han reprès (al marge, naturalment, de l'ensenyança escolar i dels usos oficials de la llengua); enguany es compliran dotze anys de la publicació de l'opuscle, i encara abunden els ciutadans que no tenen una idea clara sobre els conceptes de *llengua* i *dialecte*, ni sobre el nom, els límits i l'extensió de la llengua que parlen.

Per acabar-ho d'adobar, el despistament dels grans desorienta els petits, i proporciona sorpreses desagradables als professors que, havent explicat bé el tema i comprovat amb una avaluació que havia estat ben comprès i assimilada, un bon dia descobreixen en els seus alumnes els mateixos dubtes i confusió inicials, que han reverdit a força de converses amb avis, pares i altres parents adults (de qui respecten els punts de vista molt més del que aquests adults es pensen), i es fa necessari explicar-ho tot novament... Per això hem volgut reproduir aquest text, que podem considerar un «clàssic» de la divulgació lingüística catalana, i fer-lo arribar novament al gran públic en forma de llibre de gran difusió.

Si l'autor estigués en condicions de fer-ne una revisió, segurament no l'hauria reproduït exactament en la seva forma original: sens dubte hauria volgut canviar la part introductòria, adaptant el comentari inicial a la situació actual, i afegir-hi un comentari sobre els progressos fets en aquests dotze anys de vigència de la Constitució. Però estic segura que tota la resta l'hauria deixat intacta, perquè totes les explicacions que hi dona continuen essent necessàries, inclosa la defensa de Mossèn Alcover, tan injustament manipulada avui per gent que s'empara en el nom d'aquell defensor acèrrim de la unitat de la llengua (que li valgué de ser conegut popularment com l'*Apòstol de la llengua catalana*) per defensar un localisme lingüístic tendent a destruir aquesta unitat... i a fer imprescindible el castellà per a tots els usos lingüístics no domèstics dels habitatges de cada illa.

Ja fa cinc anys, però, que Francesc de Borja Moll ha perdut contacte amb els seus conciutadans i, fermat per la malaltia al llit i a la cadira de rodes, ha hagut d'anar abandonant progressivament tot treball intel·lectual. Així, el poble de Mallorca, el de la seva Menorca nadiua i el de totes les terres de llengua catalana, s'han vist privats del seu mestratge clar, serè i equilibrat, en aquesta etapa de transició que vivim i que constitueix la primera fase de la plena normalització lingüística dels territoris de llengua catalana. S'ha complert la seva predicció sobre els pocs anys que li quedaven de poder treballar pel nostre idioma, però encara ara la nostra llengua, les seves particularitats i els problemes del seu recobriment, volten i volten dins el seu cap: una paraula que només es diu a Menorca, l'origen d'una dita popular, o la manera d'interessar els allots perquè l'aprenentatge del català no sigui per a ells motius d'avorriments, sinó font de descobriments estimulants, irrompen inesperadament dins una conversa banal, o dins un monòleg confús, demostrant fins a quin punt la llengua que ha estat objecte de tota una vida d'estudi continua tenint el primer lloc dins les seves preocupacions d'ancià malalt.

AINA MOLL

(Continuarà el mateix tema)

• Obras públicas

Si mal no nos han informado, a partir del próximo mes de octubre, se iniciarán las obras de acondicionamiento de los tramos de carretera Artà-Ca'n Picafort y Artà-Coll d'Artà. Entre lo que resta de año y el siguiente deberán finalizarse las obras. ¡Ya era hora!

En cuanto al puente de la Ermita, derrumbado el pasado año a consecuencia de las inundaciones, parece ser que su reconstrucción total está en un estado bastante avanzado. Esperemos que efectos meteorológicos adversos no arruinen por completo dicha reconstrucción.

• La estación depuradora

El pasado 9 de Septiembre, día de «Sa Fira» de Artà, fue inaugurada nuestra anhelada estación depuradora, a cargo del «Conseller d'Obres Públiques» de la C.A.I.B. Inconvenientes a última hora, impidieron que nuestro Honorable Presidente Señor Gabriel Cañellas Fons inaugurara tan memorable acontecimiento para todos los artanenses. Memorable no sólo por ser de vital importancia para nuestra localidad, sino porque, tras largos años de legislatura municipal del grupo mayoritario Independiente PSM-PSOE, la promesa habitual de cada mitin se ha convertido en una sofisticada y tecnológica realidad, gracias a la financiación total, subvencionada en un 50% por parte del Govern Balear.

¡Disfrutémola con salud!

• Grave incendio forestal

El pasado 21 de Agosto, fueron devastadas por el fuego, más de 200 «quarterades» de pinar, en la zona «d'Es Coll d'es Vidrier». El incendio se extendió desde «Es Rafalet» hasta «Son Catiu», evacuándose una de las casas habitadas en esta zona, por temor a la proximidad del siniestro.

Uno de los factores que provocaron tan grave extensión del mismo, y consecuentemente la pérdida de control de la situación, fue la escasez en el suministro de agua existente en el parque de bomberos de nuestra localidad, que obliga a depender del parque de Manacor. Entre que el tanque de agua llega y no llega, el fuego sigue arrasando a una velocidad vertiginosa y lo que pudo haber sido unas cuantas hectáreas incendiadas, se convierte en un infierno de dimensiones incalculables.

Parc de Bombers d'Artà

No hay que ser genios, para solucionar tan simple problema. Lo importante, es que se adopten las medidas necesarias por la vía más rápida.

No vayamos a ostentar un «bonito» parque de bomberos, la mar de ineficaz.

• Ondas, Video-manía, Tele-adicción, Desintoxicación literaria

Para bien o para mal, ya se disfruta en nuestra localidad de las nuevas cadenas de televisión. Todo Artà y las tres cuartas partes de las Baleares, andan locas detrás de una antena. Y donde la crisis no afecta, se cuenta un televisor por cabeza.

Primero la videomanía, ahora la teleadicción. Los españoles aún pagamos y sufrimos en nuestras propias mentes los vestigios de épocas dictatoriales.

Para cualquier europeo medio, disfrutar de una mayor oferta televisiva que la que hasta ahora disponíamos, es lo más normal del mundo. Incluso hacen todo lo posible por alejarse de la «ventana indiscreta» al máximo, como del vicio del tabaco, debido a que unos estudios la mar de concluyentes les informan sobre el peligro de la teleadicción.

En cambio, aquí en España, los diez mandamientos se recogen en dos: no perderse ni «Cristal», ni el fútbol y conectar con cualquier programación anti-cultural y anti-informativa, antes de preocuparse por el Estado de la Nación.

Es de agradecer una mayor y más variada oferta televisiva. Pero, recordad, contra el dolor de cabeza casero, lo mejor es una aspirina y un buen libro o un paseo.

• S.O.S. Peligro de extinción

El 30 de Agosto, no sonaron las campanas por quien debieron sonar. Un maravilloso ejemplar

de la familia de los delfines se avalanzó contra las rocas de Cala Mitjana. Personalmente, siempre he sentido un especial cariño por el que considero uno de los animales más bellos, inteligentes y pacíficos de este mundo: el delfín.

Se me pone el vello de punta al imaginar las posibles razones por las cuales cientos de delfines perecen destrozados contra las costas de un irreconocible mar. Un mar ensuciado por la miseria y la pobreza de espíritu del irresponsable hombre. Contaminado al máximo por su estúpida ambición. Un mar que más que ponerse de luto por sus seres queridos, con ellos se muere.

Las causas que provocan el suicidio de los delfines, ballenas y demás especies en cuestión, la mortalidad ecológica tanto marítima como terrestre, son crímenes por los cuales paga un precio muy alto la humanidad. Rectifico, la inhumanidad.

• Solidaridad

El pasado 2 de Septiembre nos visitaron un grupo de niños saharauis. Como muestra de solidaridad, fueron partícipes de nuestros juegos, costumbres y folklore. Tuvieron la oportunidad de disfrutar de la Mallorca que raras veces se le muestra al turismo. La Mallorca típica, acogedora pero reservada y no la de hotel, playa y hamburguesa. Y yo me pregunto: si por solidaridad con ellos le mostramos lo mejor de nuestro pequeño mundo, ¿no sería la mejor solución a la crisis turística, destruir la Mallorca del engaño y mostrar nuestros verdaderos encantos?

Fotografía per a la posteritat. D'esquerra a dreta en primer lloc a Guillem, cantant del grup «Montenegro», abans anomenat «La Guia». Aquest grup manacorí ha calat molt fort dins el món del Pop espanyol, tant que esperant, molt prest, presentar el seu nou disc a Rockopop, que com tots sabeu és el programa musical de major audiència de Televisió. Va ser entrevistat per Bernat Mayol i Miquel Alzamora al seu pas per Ràdio Artà. I xerrant d'En Miquel, ha estat seleccionat per Antena-3 de Capdepera com a professional. Sense voler pecar d'inmodèstia, ens sentim orgullosos d'haver contribuït al seu llançament professional. Per suposat, el mèrit ha estat cosa seva.

Enhorabona a tots!

SERVICIO DE TRADUCCIONES

en Artà y Felanitx

- Traducimos «tot i bé»
- Corregimos y traducimos cartas de bar y restaurante

en ARTÀ: Carrer de sa Creu, 8
en FELANITX: Teléfono 58 29 95

Jardineria, Disseny

Manteniment i

Venda de Plantes

Joan Llabata Morey

Plaça Conqueridor, n.º 8
Tel. 88 52 44

07570 ARTÀ
(Mallorca)

POETES I GLOSADORS

MALLORCA NOSTRA

Mallorca plora, Mallorca es mor
però Mallorca brilla com un estel d'or.
Quan acabarà, com va començar
tot això que ens enrevolta
i pareix mai no acabar.

Mallorca ma vida
Mallorca la meua illa
mare del meu pare
guardes el meu cor.
Enrevoltada de la mar
i sembrada tota de verd
no deixis mai que et destrossin
perquè pot ésser el final.

Ets edificada pels homes
que només volen guanyar doblers,
i ets invadida per gent
que no són sino estrangers.

Mallorca lluita, Mallorca no pot
no pot lluitar contra el pitjor
que la destrossa dia a dia,
diuen que això es el progrés
i jo no veig més que apatia.

Mallorca es crema, Mallorca es contamina
la meua illa sofreix, la meua ànima s'enmalalteix,
perquè els homes la destrossen
perquè la gent ja no la cuida.

Però l'illa encara és viva,
per tant, Mallorca encara respira;
tal vegada hi som a temps
a destruir el desinterés.

Mallorca petita, Mallorca delicada,
Mallorca la bella, Mallorca estimada,
Mallorca no ploris
Mallorca no et moris
perquè ets... la meua illa
perquè ets... la nostra terra.

M.D. BONNIN

SA GUERRA DES GOLF PÈRSIC

Que heu vist més gran desgavell
que el d'aquest marinerets,
d'aigua dolça i de ribell,
que han fotut dins un vaixell
i han enviat a ca s'Estret?

I que engabiats com a lloros
han tengut que agafar els trastos
i partir a terra de moros,
allà on abans pintaven oros
i ara sols he hi pintan bastos.

I es qui els envia, es ministre,
diu: «van en missió de pau»;
o bé es cervell se li enristre,
o a n'aquest home, es salistre
l'ha fet tornar un poc babau.

I lo bó es que es President
tot això ha ratificat
sense consultar a sa gent,
ni als senyors des Parlament,
ni a n'els altres des Senat.

I a més, s'Ejèrcit prepara
uns deu mil homes de terra
per si la O.N.U. els hi demana,
en cas que aquesta semana,
o s'altre, estalli sa guerra.

Tots els països normals,
Estats Units, Europa...
contraten professionals
per surtir de personal
i formar una bona tropa.

Però aquí es dona es cas,
Ai país de pandereta!
d'enviar a n'aquest mal pas
a nels joves del re-emplaç
i que es facin sa punyeta.

S'història en farà judici,
i bé que jutgerà a ne'n Serra;
Com pot dar tal perjudici,
un que no ha fet es Servici,
de enviar altres a fer guerra?

EL SANT PERE

ADÉU A JOAN SARASATE

1

Una llarga malaltia
vares sofrir tu, Joan
Sarasate, homo gran
forjador amb maestria
d'acer, i tothom sabia
homo com tu no se'n fan.

2

Aquest món vares deixar
essent persona admirable
amb l'acer inoxidable
sempre et vares destacar,
a s'història quedarà
el teu nom és imborrable.

3

Vares ésser gran artista
a s'estranger exposares
amb s'acer, fent coses rares
emprenques sa conquesta
aplaudit pel detallista
bona fama tu guanyares.

4

S'escultura començada
passejaves dins un sac
davall es braç i no ho amag
la mostraves mig forjada
quan l'havies acabada
qui la vol que la me pag

5

En vengueres a bon preu
i moltes de regalades
escultures ben forjades.
En val vint...! me'n dones deu?
Així un homo no treu
ses hores que havies posades.

6

Sa teua vida és molt llarga
si la hagués de desxifrar
Joan pes poble d'Artà
va ésser una mort amarga
sa tristesa mos embarga
perquè mos vares deixar.

7

A s'obra den Sarasate
més de mig món la coneix
Na Burguesa presideix
alta com «l'Empire State»,
Verge sou «l'Escaparate»
que lo seu nom ennobleix.

8

A vós Verge de la Pau
feta per Ell amb noblesa
en Joan amb certesa
sé cert que bé el cuidau,
per tots noltros doncs pregau
acolliu nostra escomesa.

ANTONI GINARD «BUTLÉ

Por aquellos días a Boira se le veía preocupado, con cara de mala leche, cuando se le preguntaba contestaba con un gruñido, otras veces ni se daba por enterado. Taciturno en un rincón del despacho apoyando los pies sobre la pequeña mesa convertida en «leonesa», Boira dormitaba apoltronado en su vieja silla de mimbres, cachivaches por todas partes convertían aquella especie de «buró» en un desidio de dejadez, un bocadillo pringado de aceite a medio terminar era la guinda que coronaba el tremendo desahogado.

Cuando el comisario Castell dió los buenos días entreabrió los ojos de forma perezosa y devolvió el saludo a su superior, luego, como un autómatas, se puso en pie, sacudió el polvo del uniforme, mordió el bocadillo, se caló la gorra de plato hasta las orejas y salió a la calle a comprar la prensa: Era la puta rutina de todas las mañanas.

De regreso a la comisaría y con «faria» recién estrenada metida entre sus gruesos labios, Boira se aposentó de nuevo en su poltrona y sin medir palabra con el comisario comenzó una lectura que no le duraría más de cinco minutos mal contados, instintivamente, con el puro que no tiraba, rebuscaba en sus bolsillos la cajetilla de cerillas que no lograba encontrar. El comisario le dió lumbre al tiempo que le preguntaba:

—Te veo muy nervioso. ¿Acaso te sentaron mal las vacaciones?

Boira levantó un poco la vista y miró a su superior que, en aquellos momentos también encendía su pipa con mucha parsimonia, se quitó el humeante cigarro de la boca y afirmó con rotundidad:

—¡Estoy cabreadísimo!... Usted no sabe comisario lo cabreado que estoy. Todo lo que me está ocurriendo últimamente es por culpa del jodido «golfo» que terminará con mi paciencia obligándome a cometer alguna barbaridad no deseable. Creame comisario, estoy viviendo una situación límite.

—¡Putas sagradas!... —blasfemó el comisario, levantando la voz—. No me vengas ahora con que tienes pozos de petróleo por aquellos pagos o con otra gilipollez por el estilo...

—Yo me refiero al «GOLFO» de mi cuñado, el que está casado con la albaceteña, la pequeña de culo grande, bigotillo al estilo Clark Gable y piernas peludas como los osos. ¿Sabe de quién le hablo? ¿no?...

—¡Claro! —contestó Castell— mientras chupaba su pipa plácidamente: Te estás refiriendo al hermano pequeño de tu mujer, aquella buena pieza que ingresó en el Cuerpo Nacional de Policía, y que al saberse destinado a Déusto presentó su rápida dimisión. Creo que no llegó a vestir nunca el uniforme.

—¡Exacto! afirmó Boira: Pues ahora resulta que se encuentra sin trabajo, sin un duro en el bolsillo y metido en mi casa con su mujer y sus cuatro hijos que comen como limas nuevas. Total, que se vinieron por cuatro días y ya llevan más de un mes.

—A tu mujer siempre le gustaron mucho las obras de caridad —interrumpió el comisario— y un trozo de pan no se le niega a nadie.

Para Boira comprar el periódico era la rutina de todos los días...

—¿Trozo de pan dice usted señor comisario? Pero... si se han comido hasta el alpiste del canario, si nos han dejado sin sobrasadas, sin vino, sin coñac, sin café, sin, sin, sin... Hasta los higos verdes de la higuera han desaparecido.

Castell miró a Boira con ojos compasivos, y dándole unos suaves golpecitos a la espalda le dijo:

Debo darte toda la razón, el «GOLFO» que tienes metido en casa es tan importante como el Pérsico. Guardando las distancias ¡Claro!

MARXA A LLUC A PEU

El passat 8 de setembre tingué lloc la «XII Marxa a Lluç a peu» desde Manacor, així com desde altres pobles mallorquins de la part forana.

A les deu i mitja es reuniren a La Salle de Manacor molts de caminants disposats a partir cap a Lluç; tasca molt dura devia d'esser aqueixa, perquè no n'arribaren a Inca ni la meitat.

La segona partida fou a les tres i mitja de la matinada del diumenge, hora en que es congregà a la Plaça del Mercat manacorina un numerós grup de gent que, després de anar amb autocar cap a Inca, partiren caminant cap a Lluç, amb ànims de poder arribar a temps al xocolata i als Donuts.

Tant el grup que partí de Manacor com el que partí d'Inca, tenien la seguretat d'anar, en tot moment, recolçats per l'Associació d'Antics Alumnes del ja mencionat Col·legi La Salle, que s'encarreguen cada any de la

Marxa. Això sí, les indicacions més importants prescrites per l'organització eren clares i lògiques. Tals com: «caminar sempre per l'esquerra, no anar tot sol, i no fer dreces», indicacions que no tothom respectava, principalment la darrera.

S'ha de dir que la «furgoneta-granera» no es turava de vigilar els agosserats excursionistes, per quan l'ajuda els fos necessària. Es comptava també amb més cotxes que assistien a la gent donant aigua o menjar, o, simplement, recullint els qui havien acabat les forces. També hi havia un parell d'ambulàncies, així com alguns policies per controlar el tràfic.

Els més de sis-cents litres de xocolata bastaren per repartir berenar als caminants que arribaven a Lluç, però els Donuts deixaren a la meitat amb ganes de menjar, ja que no n'hi hagué ni per començar, així que la gent optà per berenar en els diferents bars de

Lluç. Tot Lluç estava abarrotat de gent.

A les nou del matí es celebrà una missa dins la preciosa Església de Lluç; mentrestant, la Verge no deixava d'esser visitada pels pelegrins. Finalitzada la missa, cada un dels diferents pobles participants de la diada, com per exemple: Manacor, Inca, Porreres, Campos, Esporles, Binissalem, Santa Margalida, etc., oferiren un present a la Verge.

Els participants a la Marxa podien recollir un diploma que l'organització repertia perquè tinguessin un bon record.

La participació d'Artà fou nul·la; supòs que el motiu va esser la nostra fira, i, és clar, el poble és el primer! Veurem si l'any que vé mos animam i tots partim cap a Lluç, que ja sabem que de gent caminadora a Artà n'hi ha molta.

M.ª DOLORS BONNÍN

Conversa amb... GASPAR CABALLERO

És posseïdor d'un somriure que enamora. D'una veu tendra, clara i ben modulada. Mirada dolça i, a la vegada, inquisitiva. I, en conjunt, un dó especial que atreu a qualsevol cap al seu entorn.

Totes aquestes qualitats afegides al que ell mateix anomena «dèria per sentir-se informat», han conduït aquest artanenc a esdevenir un dels més cotitzats i apreciats professionals de Televisió Espanyola a les Illes Balears.

—Gaspar, què et va impulsar a arribar on has arribat?

—No va ser una cosa d'aquestes vocacionals, com hi ha gent que des de petits ja ho tenen ben clar. Lo meu va ser més bé accidental. Sempre m'havia agradat la lectura i sobretot estar informat. Degut en aquesta ànsia de disposar d'informació permanent i a la necessitat d'enfocar la meua vida cap a una professió un poc a fi als meus interessos, il·lusions i inquietuds, vaig tenir present aquesta mania, aquesta dèria. Així doncs, vaig decidir-me pel Periodisme. Però, a part d'això, no hi havia unes raons massa clares. De fet, en acabar COU, vaig deixar passar un parell d'anys abans de tenir-ho ben clar.

—I del Periodisme, a sortir en pantalla?

—També això va ser accidental. Vaig acabar la carrera i vaig arribar a Palma pràcticament sense saber què fer. A ca-nostre em demanaren que faria i els vaig respondre que no en tenia ni idea. «Hauré d'anar a tocar als Mitjans de Comunicació». No havia preparat mai cap col·laboració ni res. Vaig tenir la sort de que em concediren un beca universitària per fer una temporada de pràctiques dins televisió i ja va ser arribar i no moure'm d'allà mateix. Vaig entrar en règim de becari. Acabat aquest període, vaig passar a col·laborador. I acabat el 1er contracte, em van oferir quedar-me a la casa.

—Com foren els primers dies? Què sentires davant les càmeres?

—Els primers dies foren normals i corrents. Jo no havia pensat mai que pogués presentar un programa, ni tampoc havia sentit rumors de res. Feia la meua feina tranquil i anava mirant, i controlant. Un dia, a les onze del matí, em varen dir, sense més ni manco, a la una prepare't per sortir.

En quant a la segona pregunta, realment no tens en compte la gent que et veurà ni les repercussions que pot tenir el que tu surtis, a nivell d'audiència. Sinó que et plantejes més bé fins a quin punt la teua capacitat està a l'altura del que t'han encomenat. Sobretot, perquè la meua preparació m'inclinava més a desenvolupar una altra tasca dins televisió molt diferent en aquesta de presentador. No obstant, la vaig haver d'acceptar. A més, vulguis o no els nervis sempre hi són. Entre altres coses, perquè dins un treball col·lectiu, qualsevol errada d'un company, la pateix el que està clavant la càmera i aleshores sempre existeix aquest temor.

—Però, tu també prepares bastant del que informes. D'on prové la informació i com es concentra?

—Un programa de deu minuts, suposa una preparació de fins i tot set o vuit hores. La informació prové de molts canals. Primerament, en arribar, fas lectura de tots els diaris, estàs continuament pendent de la Ràdio. No et mous de devora el telèfon. T'arriba documentació a través del fax, dels teletips, etc... És un mai no acabar.

—Així doncs, has d'estar continuament informat.

—Sí, de fet, quan deixes un parell de dies, el cap de setmana mateix, has de començar-ho tot de bell nou, a partir de no res.

—Sembla que ens esteim centrant única i exclusivament en

els informatius. Tú també prepares programes documentals. Són matèries molt diferents?

—Sí, perquè tens més temps per rumiar els guions i per preparar el text. Són més creatius i no estàs tan limitat, com als informatius, per condicionants del format, premura de temps. En lloc d'abstreure l'informació dins un minut o minut i mig, et pots recrear durant uns 10 minuts.

—A on et sents més a gust, parlant de feina, és clar?

—Jo crec que tot són etapes que vas cremant, i d'elles aprenent. El més que m'agrada de la meua feina és aprendre. És una sensació que tenc molt present dia a dia. El fet d'asseure't i anar tirant endavant una feina, sigui aquesta la que sigui, et pot suggerir una sèrie de problemes nous o dificultats, i també petites satisfaccions, de les quals pots treure profit i experiència.

—Però en concret, deu haver qualque cosa que t'estira especialment. O qualcuna que no t'agradi tant.

—A mi, en principi, m'agrada tot. Però de tot quant faig, lo de presentar, no. Lo que passa és que, clar, allà dedins hi ha moltíssimes ocupacions, per exemple, te pots encarregar d'una producció. Produir els teus propis programes, pot arribar a ser una ocupació molt vital. És un poc així com el motor, l'encarregar-se de tot. El redactor, només escriu. Etc...

Jo crec que, el que realment m'agrada de veritat, és quan has treballat amb un grup de gent competent i veus el resultat d'aquesta feina conjunta, que pot haver agradat als demés o no, però que l'equip sí es sent satisfet. És el fet d'haver estat moltes d'hores treballant per un programa que pot ser només tengui un minut i mig de durada, però que es veu que està ben treballat. Aquesta és la major satisfacció que reb de la meua feina, a pesar de que al dia següent hagas de començar de bell nou a fer qualsevol altra cosa.

—Garpar, quina és la teua meta?

—La meua meta és aprendre.

—Una meta molt sana. Però jo em referesc a nivell jeràrquic.

—Realment no me planteig aquestes qüestions. Jo consider que si tu vas aprenent i si això és realment la teua meta, sents una sensació de satisfacció personal que et dona el suficient coratge per arribar als 60, 70 o qualsevol edat il·limitada amb aquestes mateixes ganes de conèixer, de fer coses noves, de fer feina.

Cafetería ALMUDAINA

- ✓ Granizados de almendra, naranja y limón
- ✓ Pastelería
- ✓ Heladería
- ✓ Hamburguesas
- ✓ Platos combinados
- ✓ Tapas variadas y meriendas

Avda. Ferrocarril, n° 4 — Tel. 56 22 48 — ARTÀ (Mallorca)

Per jo, sentir-me a gust amb la meua feina, és primordial. Que em facin director, cap d'informatius o qualsevol altra cosa, és la de menys. Hi ha molta gent que em demana quan donaré la passa d'anar-me'n fora. Jo sempre els contest que per fer una bona carrera no fa falta anar massa alluny. Pots fer-la a qualsevol banda. Aquí, a Palma, pots fer moltíssimes coses, perquè hi ha una gran audiència, una competència, etc... Tot és qüestió de voler-lo fer.

—Quins són els teus models a seguir?

—Sempre hi ha persones, programes, estils, etc... que t'atreuen i t'arriben a influir. Per dir-te noms, me podrien encasillar i això em desagradaria moltíssim.

Te diré, també, que a mí, em coneixen més com a presentador, i la presentació és tan sols una condició mínima dins televisió. Aquí som 7 o 8 que feim pantalla, però darrera n'hi ha vuitanta. Així que contestaré a la teua pregunta que el meu model és tot aquell que s'hi dedica a fons i ho fa bé.

—Els qui donen no només la cara, sinó el «callo».

—Exacte. Per jo tots aquests són un camí a seguir.

—Comparem les cadenes estrangeres amb les espanyoles incloses les privades. A quin nivell estem a Espanya, segons la teua opinió?

—A través de les parabòliques, tenc la possibilitat de rebre televisions d'arreu del món. A més quan surt a l'estranger, m'agrada fixar-me fins i tot en els més petits detalls. I, creu-me, tampoc no hi ha tanta diferència. Per exemple, tenc l'experiència d'haver vist la retransmissió dels Jocs Olímpics de Seul, a Los Angeles, i veus que la producció d'aquest país quan hi ha un esdeveniment d'aquest tipus realitzada amb un potencial extraordinari tant humà com tecnològic, veus que també fan les seves errades i és molt difícil que els hi surti bé sempre. A més, hi ha coses que òbviament s'haurien de purificar i treballar més, tant aquí com a qualsevol lloc del món.

Clar que si compares Televisió Espanyola amb les del tercer món, incloses la majoria de Sudamericanes, les diferències són molt grans. Totes parteixen d'un missatge comú que s'entén tot d'una, però tècnicament deixen molt per desitjar.

—Què hi ha de les «ficades de pota»? Tens cap anècdota personal per contar?

—Sí, sempre n'hi ha d'anècdotes d'aquest tipus. I quan més te'n adones és quan fas de presentador. Per exemple, finalitza el programa i tu t'has d'acomodar. Ja has dit adeu i et diuen, allàrga't que hem d'enganxar la programació de Madrid que encara no ens ha arribat. Clar, tu t'enrotlles i quan ja has agafat fil, et diuen: «talla, talla que ja enganxam». Això implica un nivell d'improvissació al qual has d'estar preparat.

—I en quant a la informació?

—Molt poques vegades. La informació ha d'estar ben contrastada, clar que qualche vegada te pot arribar per un canal que no sigui el més adequat, i a mitjan informatiu te telefonin i et diguin que és incorrecte. Tù ho has de rectificar i el problema de rectificar-ho és que has de donar una explicació un poc clara i anar en compte a no embullar-la més del que estava. Però, bé, no passa res. És la nostra feina i has de saber assumir els teus rols y les errades que hi pugui haver. Te pots empagarir o prendre-t'ho bé. Quan acabes, et llesves el maquillatge i s'acaba la història. Demà serà un altre dia.

—Tecnològicament parlant, què afegiries als equips dels que disposau per realitzar la programació regional?

—Més que potenciar noves tecnologies, que això sempre, es pot millorar, jo potenciaría el capital humà. Si hi ha una motivació, ja no econòmica, sinó personal, el producte pot arribar a ser molt diferent. No és una crítica a Televisió Espanyola, ella ja ho sap. Cada any pot haver un canvi als esquemes, nous postulats i postures, nous programes i nous incentius per treballar.

En quant a tecnologia, és el mateix cas que a un restaurant. Si tu només tens un parell de fogons només podràs fer una sèrie

molt limitada de plats. Mentre que si tens molts més aparells, cuiners, cambrers, etc... podràs aconseguir un restaurant d'una categoria molt superior.

El fet de que l'ubicació del centre a les illes sigui a Palma, implica una distància considerable respecte als pobles més llunyans i altres illes. S'hauria de donar una major cobertura a la part forana.

—Tantes hores d'estar aficat dins la lectura, no et provoquen un cansament excessiu a la visió?

—Sí, de fet sempre procur espaiar la vista. Una de les raons per les quals m'agrada venir al poble és perquè els tipus de moviments i sensacions que rebs són molt diferents a les de la ciutat. La meua vida dins Ciutat és anar de ca-nostre a la feina i a s'enrevés. No tenc gaire temps per anar al Paseig Marítim i contemplar la mar o prendre un poc l'aire. Venir a Artà, em provoca una sensació de llibertat de moviments, de percebre colors i olors diferents. A més, aprofit per xerrar amb la gent, ja siguin amics, familiars o simplement coneguts. Una de les coses que més m'agraden és fer tertúlia i fixar-me a fons en la dialèctica.

—Ja m'he fixat que sempre estàs envoltat de gent.

—Sí, crec que tenc un caràcter extrovertit i som molt obert. I a la mateixa vegada, també necessito un xic de soledat «amistosa», que em fa molt de bé. Aquest caràcter té els seus prejudicis a vegades. Sobretot a un poble com a Artà, on la gent és un poc comedianta i protocolària. Vas a un bar i et comencen amb la cançona de què tal?, com va?, te pareix que plourà o no plourà? Tu, per educació, ho contestes. Perquè és clar, si et saluda un amic, agraeixes haver-lo vist, emperò si passen vint, i a la majoria ni tan sols els coneixes, arribes que no saps què dir.

—És el preu de la fama. M'ha fet gràcia els termes que has emprat per definir als artanencs: comedians i protocolaris. Són la mar de precisos i denoten que ets un bon observador. Realment tens ben merecuda la reputació que t'has creada. I, malgrat et costi acceptar ser un personatge tan famós, te seguirem saludant orgullosos, desitjant que ens informis tan fidelment com fins ara, tant si surts com si no hi surts per la petita pantalla.

Moltes gràcies, per aquesta agradable xerrada. No serà la darrera.

M.ª ÀNGELS PIÑEIRO

VIDRIO ALUMINIO SANEAMIENTO
VIALSA

J. Bernad, J. Zafra y J. Genovard

Ctra. Santa Margarita, 57

- Teléfono 56 26 35 - ARTÀ

“SA FIRA”

Fira i cavalls exponents d'una afició que arrela dins es poble. Aquí teniu es fill de N'Andreu Botelles, net d'En Toni Lloveta acariciant un pony de sa mostra.
Prest es comença a estimar ets animals.

Aquí les teniu lluitant per arribar a s'arribada. És una estampa vibrant de sa carrera o cursa que dirien és de la ceba.

D'un altre caire sa mateixa exposició d'es dia de Sa Fira. Gent i més gent admira sa mostra.

En Gaspar Rayó Caballero, un gran «joquey» mostrant un cavall de bella planta.

En Toni Mana i en Tomeu Petaca juntament amb altres artanencs veient els ponys des d'una altra perspectiva.

I per fi En Toni Lliteres Ferragut (Petaca), bella estampa d'un trotador. Ai! si aquest cavall un dia s'assentàs trotant i que de goig li donaria a En Toni i sa família. Esperem-ho així, que s'ho mereixen.

El dia 6 de Maig de 1905, a les 12 en punt del migdia, mestre Jaume Torres Sureda, de 23 anys, barber de professió i artanenc per convicció, entrava tot més al Jutjat d'Artà, portant la meravella de que, a caseva, C/ Major, 1, des de les tres i mitja de la matinada, la seva esposa Na Maria Garau Payeras, de 29 anys d'edat, havia desfet el bolic de la fecunditat, a dins el qual i per espai de nou mesades, la llacor de la vida havia germinat una nineta plena de joia i amb uns ulls com a salers.

Mestre Jaume era un talabastaix incontrolable. Parlava, ballava, aspiadava quantra ell mateix... mentre la llengua li feia el barrali desentanyat el cel ras del paladar darrera la inexistent saliva.

El jutge fent el beato fals li preguntà: «Jaume, que ha estat, nin o nina?». «Res de tot això, Don Joan. Un cunfit plogut del cel». Idò sí. Aquell confit era, ni més ni manco, que Na Maria Torres Garau, qui, anys endavant, seria tocada per la mà divina per consolar i apaivagar les mil i unes misèries humanes, doncs, baix el sonor nom de «Madò Roca sa desenfitadora», fou coneguda arreu de Mallorca.

Madò Roca era néta paterna de Gabriel Torres Rodríguez, nadiu de Palma i de Maria Sureda Femenies, natural d'Artà. Els seus padrins materns foren en Joan Garau Vaquer i Margalida Payeras Servera, ambdós lligèntims artanencs. Els repadrins eren Gabriel Juan Rosamir Torres (igualmente barber) i Maria Sureda. Per rebesavis adoptants tingué a Jaume Torres, nat a Santa Margalida, empleat de l'Ajuntament de Palma, i Miquela Rodríguez.

NECROLÓGICAS

Joan Sureda, llaurador, i Maria Femenies, aquesta lledesma de Ciutadella, com a sebasavis materns vivents al carrer D'en Puput, 32.

Madò Roca, devers l'any 30 es donà compte de que quelcom misteriós li gratellava el cor. La cosa anava de bo. En Pedro Aldao Ruiz suboficial de carabiners, de 53 anys, era caigut en malura tota vegada que romania viu de N'Alejandra Fraile Gamboa. N'Aldao procedia de Santander i estava empadonat a Capdepera, essent fill d'Andrés Aldao i Feliciano Ruiz del Campo.

Així que el 29 d'octubre de 1931, en Pedro i Madò Roca refermaren les promeses, maritant a Son Salvador, sota la llitúrgia canònica del vicari Felip, signant l'acte matrimonial dos falcons de llarga brivada; Joan Fuster Picó, Moson; i l'oncle Joan Torres Sureda.

Madò Roca: El passat dia 13 traspasàreu l'esquinzell de la Glòria. Suposam que l'escomesa divina seria semblant a la que vos escometieu als impedits quan demanaven preu pels vostres remeis: «No demanis que val. Demana salut i sort». Aquestes santes paraules, madò Maria, les allargam a la vostra benivolguda germana Margalida i al demés conjunt familiar. Que el repòs etern agomboli la vostra ànima.

Miquel Sancho Garau, un altra bon amic nostre ens deixà el dia 14 de Setembre. Realment un es torna vell quan comencen esser moltes les ausències i per alguns de nosaltres la de En Miquel serà sentida.

A la seva esposa Maria Píris, fills Francesc i Magdalena, així com a la seva germana Catalina, voldriem fer arribar el nostre més sentit pesar.

Una demostració de les rels artanencs de la família **Ferrer Pons** la constituí la demostració de condol donat per tot el poble per la mort del nostre amic Joan. Setanta quatre anys i una vida llarga com empresari al servei de la construcció. El recordam lluitant per a consolidar la primera fàbrica de rajoles i altres materials, posant-hi les mans i sense regatajar-hi les hores. Joan Ferrer Pons era un home feiner i un amic dels seus empleats.

A la seva esposa Serafina Amengual, filla Francisca, al seu fill polític Jaume Llaneres metge dentista i als seus néts Jaume, Joan i Sylvia les donam el condol de tota la redacció de l'Artà.

NOTICIA

La Junta Directiva de Premsa Forana, acaba de firmar l'escriptura de compra d'una casa a Sant Joan on estarà la seu de les nostres publicacions.

Enhorabona a Carles Costa com a President i a tots els companys de la Junta.

Ja tenim Canostrà.

26 - 9 - 90

MOVIMENT NATURAL DE LA POBLACIÓ

NAIXAMENTS

- 6-7-90 Isabel Nieto Durán, filla d'Angel i Isabel. C/ Era Vella, 18.
- 4-7-90 Thora-Ursula Uhle, filla de Rolf i Verena Moli de Dalt.
- 17-7-90 Iván Gómez Díaz, fill de Juan i de Dolores. C/ Parrés, 88-2 D.
- 31-7-90 Gabriel Cabrer Gómez, fill de Gabriel i Angela. C/ Pati, 4.
- 20-8-90 Laura Riera Rayó, filla de Pedro i Maria del Carmen.

MATRIMONIS

- 6-7-90 José Bolívar Lafuente con Gabriele Bárbara Otto. Sa Corballa.
- 11-8-90 José Vives Ferrer amb Maria Josefa Acedo Ortega. C/ Ramon Llull, 48.
- 18-8-90 Alberto Sureda Berna amb Susana Guasp Saiber. C/ Nureduna, 3. Palma.
- 25-8-90 Jaime Alzamora Riera amb Magdalena Palou Lliteras. C/ Major, 8.

JULIOL - AGOST 1990

DEFUNCIONS

- 8-7-90 Lorenzo Morey Pascual. C/ Amadeo, 12, 68 anys.
- 18-7-90 Jerónima Fuster Picó. C/ Plaça Marxando, 6. 90 anys.
- 22-7-90 Bàrbara Gelabert Sabater. C/ Vilanova, 7. 90 anys.
- 26-7-90 Paula Fuster Bonnin. C/ Pou Nou, 13. 84 anys.
- 28-7-90 Catalina Sureda Dalmau. C/ Ciutat, 45. 92 anys.
- 28-7-90 Catalina Carrió Dalmau. C/ Major, 14. 89 anys.
- 5-8-90 Maria Carrió Sureda. C/ Teulera, 1. 87 anys.
- 8-8-90 Juan Ginard Ferrer. C/ Josep Sancho, 20. 74 anys.
- 15-8-90 Pedro Miguel Riera Sancho. C/ Santa Margalida, 42. 72 anys.
- 16-8-90 Juana Ana Riera Quetglas. C/ Penya Roja, 14. 83 anys.
- 25-8-90 Pedro Bisquerra Ramis. C/ Antoni Maura, 3. 84 anys.
- 27-8-90 Isabel Miguel Sancho. C/ Convent, 11. 86 anys.

HISTÒRIES D'ES SAULONAR

Quedaren interrompudes aquestes històries en el n.º 24 i la veritat és que no fou un glop que no poguessin resistir els nostres lectors, ni que l'Artà sofrís una minva de la seva qualitat. És veritat, però que més d'un mos ha demanat que prosseguíssim aquestes veritables històries d'es nostro terme, que si més no, tenen la virtut de descriure l'entorn i el taranà de les nostres gents. Bons i dolents, nafrats i orats, curts i llargs són gent d'Artà i són fets passats una mica adobats per mostrar la cara artística que faci menjivola la contarella.

Seguim idò les nostres històries, repetint fins i tot el pròleg perquè es pugui assaborir aquesta vella passada que titulam.

L'INDIGENT

Aquell capvespre plovia dins Ciutat. Un home borratxo sortejant tota classe de vehicles, maleïa en veu alta tots els Sants i tota la iconografia plàstica del calendari.

Botella en mà, de la qual en xuclava bones glopades.

—Maleït sia!

—Vatua el món i la bolla: gatbaires!

—Si vos pensau que us tenc por anau errats.

—Cabrons! Envestiu-me! Matau-me!

I bones amarrades als cotxes.

S'aturava al bell mig del carrer, pegava capít i cantussejava.

«Li pegam amb sa botella
perquè no tenim tassó».

Tocada de «clàxon», i ell tornava a començar la lletania.

—Mal vos pegàs un llamp forcat.

—Fills de mala mare!

—Bandarres!

Barba serrada, sense afeitar de quinze dies. Brut. Taques indefinibles a una vestimenta indescriptible.

Tranquellava per la vorera i tornava a baixar.

Me'l vaig quedar mirant.

Aquells ulls, llunts, amb una mirada punyent a la qual l'alcohol li havia afegit una flamarada ardent, me recordaven els de qualcú. De sobte va quedar-se quiet.

Esgotà la botella d'un capít, i entestat amb la circulació, va tornar a recomençar l'enfiloi de males paraules.

—Maleïts sigueu, fautors de l'infern, missatgers de l'odi, còmplices de l'assassinat de l'home per la màquina, per la llauna!

Malfactors de la vida, vade retro!

—Vade retro, dimonis d'un infern gelat, sangoneres del verí! Tanmateix el llenguatge d'aquell home gat, tenia qualche cosa interessant, i aquell esguard furibund...

—No hi vendreu dins Es Verger.

Reia amb riallades sonores.

—No hi ha camí. Vos estambarieu pels sobams d'Es Niu de S'Àliga o pels penya-segats d'Es Triquet d'es Moro. Fills de puta. Com quedarieu de desfigurats rodolant per Cingle!...

I amollava les rialles a dojo.

Fins que la rialla se li va glaçar en sec a la cara. Poc a poc es trasmutava. La primitiva riallada es tornà una sanglota-da esgarriadora.

—Ni jo.... jo tampoc puc anar-hi dins Es Verger d'Aubarca, ni dins el terme d'Artà. Som un proscrit, perquè vaig tacar la meva nissaga o embrutar els meus companys, els qui confiaven en mi.

—Vull anar-me'n! Matau-me! Trepitjau-me fins a deixar colpit el meu cos i convertit en sang i fang que ni puguin acollir-lo per al descans etern! Matau-me! Matau-me!

Qui era aquell captador?

Qui era aquell vagabund embriagat, que moria dins els carrers de Ciutat?

Què en sabia d'aquells llocs que anomenava?

Què feia? D'on venia?

Seria una altra història d'Es Saulonar?

Sa història d'un margint que cercava desesperadament la mort com qui cerca la llibertat?

Vaig seguir pausadament aquell homo...

Comercial ARTÀ

EN COMERCIAL ARTÀ ENCONTRARÀ LAS
TRES COSAS QUE USTED BUSCA:
SERVICIO, CALIDAD Y PRECIO

EXPOSICIÓ I VENDA:
Carrer de Ciutat, 46 - ARTÀ

Per més informació: Cridar al Tel. 56 21 48

Condor MOTOCULTORES (CONDOR)
MOTOSIERRAS (MONDIAL Y OPEN)
SEGADORAS HIDRÁULICAS (ZAZURCA)
SEGADORAS ACONDICIONADORAS (ZAZURCA)
REMOLQUES ESPARCIDORES
REMOLQUES ENSILADORES
EMPACADORAS Y ROTOEMPACADORAS (BATLLE)
CUBAS DE VACÍO
BARRAS DE CORTE
BOMBAS PULVERIZADORAS
ROTOCULTIVADORES

Ell mirava de coa d'ull sense atrevir-se a donar-me la cara. De cop, dins la fosca girà en rodó i s'enfrontà a mi.

—Qui sou? Què voleu? Tanmateix no me convenceran els vostros sermons. Ni m'importa la llàstima ni la pietat. Sermons! N'he sentits tants de sermons. Res! No són res.

L'orgull de s'homo que s'atreveix a parlar en nom de Déu. Per què el fan tan menut, tan petit, tan miserable a Déu? Fari-seus. Sepulcres emblanquinats per defora...

Jo me'l mirava de fit a fit observant-lo de prim compte, volent recordar què em suggeria aquella fesomia solcada per les rües que no obstant la consumació conservava restes ennoblits per una serenitat indefinible.

Ara els seus ulls. Les ninetes dels seus ulls belluguedisses dins les òrbites, es quedaven fixes en mi. Com un llamp d'enteneiment li enllumenà la cara.

—Ah! Jo te conec a tu. Ets un d'aquells nins que venieu per s'ermita a jugar amb tambors.

—Venieu amb es frare Miquel. Vos estenieu pes coster de Ca'n Virell i, talment indis vos passàveu tot lo sant dia repicant la gandana, redoblant aquells maleïts tambors. Feieu fugir mens i ovelles que costava vuit dies tornar arregar sa guarda. M'agafaven ganes de maleir-vos i enviar-vos a Ca Na Tix. Si no hagües estat pes superior i que era un frare qui vos duia. Lleç però frare i al manco els hàbits imposaven un respecte, però tenia ganes d'agafar-vos d'un en un i etzibar-vos cap avall d'En Covassa.

—Ereu ermità, vós? Li vaig demanar.

—Era ermità de Sant Antòni i Sant Pau. Ho vaig esser fins que vaig tornar s'hàbit a sa Possada de Ciutat, davant sa clausura de ses monges. Perquè has de saber que, a pesar de tot, encara me quedava un quern de dignitat i perquè vaig esser covard per a confesr-me'n me vaig estimar més fugir, tornar es vestit, faltar a sa paraula, conculcar els vots. I encara ho som ermità. No ho veus? Ermità de l'urbe, perquè te jur que estic

més tot sol aquí, dins Ciutat que no estava a s'ermita. Un ermità mai està tot sol a foravila perquè forma part d'es paisatge, ell mateix és paisatge. Un ermità treballant dins s'hort està absolutament integrat en es panorama. No sent res, no sofreix per res. És feliç perquè se sap estalvi, salvat per a sempre i per a

tota l'eternitat que és un sempre sobrehumà. Resant, sols no té necessitat de pensar. Resant té el cel guanyat i tan sols ha d'obeir. Obeir. Ho entens. És ben dolç obeir! Avui a s'hort. Demà a sa guarda. Demà passat a segar carritx i un altra cop a s'hort... i així, dies i dies, resant «prima» i «tercia», fent l'ofertament d'obres, arriba un moment que sols ets un arbre. Un tronc d'arbre. Missa, sermó. Ah! sermó. M'oblidava d'es sermó. Llarg, pesat, buit. Perquè jo em negava a esser un vegetal m'entens? Jo em negava. Jo sentia ansies d'altres coses, sobretot des d'un dia que per mala sort vaig acompanyar el germà beiroler. Anàrem a guardar ses abelles per dins es xaragall de ses Bitles. Jo tenia una vintena d'anys aleshores. Vint anys, menjar sà i uns braons de mul, unes cuixes de marbre i un pit robust sense un gram de greix que em permetia pujar muntanyes, saltant mates llentisqueres, gatoes i argelagues. Vint anys! Has tengut mai la sensació de tenir vint anys tu?

Enrevoltat d'abelles per tot vaig sentir els picarols d'una guarda i darrera Na Magdalena. La conegueres Na Magdalena? Vaig negar amb el cap.

—Morena, primatxola, amb uns ulls negres que fitoraven com venables, quan et mirava de baix, com de rampellada. Va passar absorta, amb un vestit esperellinat que li transparentava ses formes.

Perreteria
ascual

Calle Cardenal Despuig, 12
Teléfono 56 23 92
ARTÀ - Mallorca

Ferretería SAN LORENZO

Calle Mosén Galmés, 37
Teléfono 56 96 50
SAN LORENZO - Mallorca

HERRAMIENTAS PARA LA CONSTRUCCIÓN
PINTURAS • BRICOLAGE
SERVICIO DE ALQUILER
HORMIGONERAS • COMPRESORES
GENERADORES - MONTACARGAS
M. DISCO - ETC.

Era una dona com si diguessim un gessamí, una donzella. Però una donzella desitjable que despertava tot quant d'humà restava davall l'hàbit. Anàrem a sa mel cada diada i jo tremolava de que es Beirólé no m'hi volgués. Procurava fer-me necessari i cada dia passava sa guarda i ella darrera, esvelta i negligent.

Un mal dematí va ploure descarregant una tormenta i no nos quedà més remei que cercar recer. Correguèrem cap a sa caseta d'els Oguers on ella vivia. Sa tronada fou llarga i plogué tot lo dia i noltros mos estàrem amb ells i els ajudàrem a picar carritx. Dinàrem i ferem una becada.

Mira què et dic. Tal volta aquell fou l'únic dia de la meua vida que vaig comprendre que en el món existia la felicitat fora de S'Ermita. Sense esser, necessàriament, un tros d'arbre. La me mirava, embambat i a mi em pareixia que ella se donava a la sensualitat, fins i tot amb un caire d'erotisme.

Tocava un guitarró ballant davant meu, sonava cadenciosament, s'allenguia com una moixa amorosida o saltava violentament com un mart enfurit.

Es va aclarir i tornàrem a la posta de sol a S'Ermita, però mai me la vaig poder treure del cap.

Per dins s'hort, per dins ses boires i es niguls que coronaven es pujols se'n figurava veure-hi el seu cos voluptuos que s'engongia o s'estirava, roncer talment com una tentació.

De vegades em pareixia sentir dringar es picarols de la guarda per allà dalt dels cims voltant s'ermita i em quedava escoltant la seva veu càlida com un ressò que sorgia dels avencs i de les coves.

Fins i tot el Superior que mai se'n temia de res, es va fixar que no menjava i que seguia el rés sense cap devoció.

Va intentar investigar-ne la causa, però jo, tancat. Don Pepe, es capellà, em someté a un interrogatori dins es confesionario i jo, més tancat que mai.

M'estava morint íntimament; era incapaç de dominar el món caòtic instal·lat dins el meu cervell.

Mirau:

Ara estic gat. Duc molt de vi dins el cos. Sé que xerr i hauria de callar perquè això que vos cont no pot interessar a ningú. Són coses íntimes de qui se rebel·lava contra un destí anorreador. Però gat, despreciat, fins i tot maleït se el que faig encara que no ho peresquí. Llavors no ho sabia.

Podia haver parlat a Na Magdalena, tornar l'hàbit, anar a sa Caseta dels Oguers i aclarir-me amb sos pares d'ella.

Fora estat un disputs gros pels meus pares que es pensaven esser-ho d'un Sant Ermità.

Ara entenc tot quan podia haver fet, però llavors no vaig veure res ni vaig esser capaç de pensar res.

Jo era un tros de panoràmica i me figurava que ella era una altra.

Naturalment vaig fer el pitjor que un homo pot executar.

Violentar la llibertat d'entregar-se d'una dona. Fugia de s'hort l'horabaixada, i anava cap als jassos dels bous per veurer-la pasturant sa guarda. Corria i corria, desafortat i mai arribava a s'Ermita hora de sopar.

Fugia els dematins tot just sortit el sol cap a dins els establiments de Sa Curia Vella fins que l'albirava dins ses Esglésies Noves o pes pla de Ses Bitles.

Un dis que segava carritx pels voltants de Sa Beca, vengué a beure a Sa Font D'Es Ribell. La vaig veure allà baix com una deessa pagana. Vaig córrer baixant es coster. Ella va saltar dins es corral d'es munyir una paret alta, de pedra que l'aïllava de tot.

Jo pentajava.

Ella em somrigué admetent.

I jo, com una salvatgina davant la víctima, vaig atropellar-me baixant-li el vestit esperellinat. Volia trobar-li els llavis però ella em defugia.

—Què fas animal? Porc! Però que t'has pensat. Mon pare! Cridava esglaiadament.

Jo prosseguia, besant, mossegant fins que la vaig tirar enterra.

L'aigua es va vessar i ara, banyat el vestit uns pits breus

i forts se li remarcaven tentadors. Jo els cercava, inexpert sense saber ben bé què era allò que palpava.

De cop es va quedar quieta i em vaig creure que s'entregava, libidinosa. Les meves mans, tremoloses pujaven cap a les cuixes i quan creia haver arribat a la seva intimitat, vaig sentir como si el meu cap s'estellàs en mil bocins. Gust de sang dins la boca i una suor freda m'inundà tot el cos.

M'havia romput la gerra a damunt.

Vaig quedar marejat, sense forces.

Ella es va aixecar àgil, ben rumenta.

—Porc. Ho contaré per tot! Ves a fer-ho a ta mare. Ho direm al Superior.

La vergonya no em deixava parlar.

No vaig tenir coratge per tornar a S'Ermita.

Poc a poc vaig asserenar-me i pes caminet de Sa Beca vaig partir cap a la Vila.

El tren partia a les quatre.

Me fiaren es billet fins a Ciutat.

Quan vaig arribar-hi corr a ca un amic coral;

—Afeita'm, deixa'm una camisa.

—Què et passa?

—Surt s'ermità.

—Qui ho havia de dir. Seu. Tot sia per millorar.

Vaig anar al torn de Ses Monges Caputxines.

—Som s'ermità Biel, Germana. Aquí vos torn es vestit. Digau-ho al Superior de Betlem. Vaig tornar l'hàbit, avergonyit, penedit. Havia tacat l'impoluta seriositat dels ermitans. No era digne d'esser un d'ells. No em podia permetre el goig de sentir-me un d'ells, d'estar lliure de pecat.

Vaig provar de fer feina. No podia.

Seguia embruixat amb el record d'aquell dia dins es tancat de munyir.

Em vaig acostumar al vi, a la vida marginal. Tu eres un nin quan venies a S'Ermita.

Na Magdalena era quasi una nina.

Jo no vaig saber esser ermità ni homo.

No culp a ningú. Som jo l'únic culpable.

* * *

Vaig allargar-li vint duros.

No. Això no. Ara et creuries que te contava el fet perquè em fessis llimosna. No, ves-te'n. No vull res.

I va partir, trontollant cap a Sa Rambla.

* * *

L'endemà dematí vaig llegir-ho als diaris. Un vianant mig gat fou atropellat per un auto ran de la Misericòrdia. No l'havien identificat.

Mai sabré si l'atropellaren o si fou ell qui es tirà sota les rodes de l'automòvil.

ES BORNÍ

REFLEXIONS

En Martin Luther King, home de gran saviesa al qual jo profundament admir, ja deia així: «L'ésser humà, a pesar de les entrenyables lliçons que omplen la nostra Història, dels avanços metges i tecnològics aconseguits, etc... encara no ha aconseguit un propòsit tan lògic i senzill: el de conviure amb els seus coetanis».

Avui per avui, conviure en harmonia, pau i llibertat, sembla una utopia i teòricament, la mar de factible, però pràcticament, impossible.

M'escarrufa, m'horroritza i me repugna la idea de que un fanàtic utilitzi el seu poder, manipulant a éssers ingenus, ignorants i supervivents d'unes condicions de vida infrahumanes, conduint-los a la «masacre» en nom d'una guerra santa.

Les guerres, la fam, la desesperació, els governs dictatorials o les democràcies enganyoses, la solitud, el terrorisme,

el vandalisme, el proxenitisme, el món de la droga, el consumisme desmesurat, etc... ens mostren lo miserable que és la Humanitat.

Les minories que defensen la justícia, els drets humans, la pau dels pobles, la llibertat de l'individu, la conservació de la Natura, l'ajut als necessitats, la transformació artística d'un no res en bellesa plàstica o espiritual; els qui promulguen principis sòlids de bona conducta, creadors de cultura, arquitectes del que podria ser una vida millor per a tothom, salvadors de vides i ànimes; formen un col·lectiu que brilla amb llum pròpia com estels en el cel, com roses dins un poal de fems.

Fosca és la nit i s'empassa els estels. I l'hedor dels fems, a qualsevol rosa marceix.

M.ª ÀNGELS PIÑEIRO

SAC PLE PESA I SAC BUIT NO VESSA

Dins un enjoiat de virtuts, bé hi floquen els defectes. La carta d'identitat de l'Artà la conformen tres pilars bàsics: Idependència, transparència i informació. Per això ens sentim ufanosos quan podem orejar fets i esdeveniments que contribueixen a enaltir la nostra estimada vila. Tot el que sia remuneratiu pel poble, sigui del color que sigui la ideologia política del remunerador, de sempre hem procurat donar-ho al vent espargidor de la llum pública.

Per tant, quan algun succés esdevé en profit de tots els artanencs, l'Artà, puntualment com en el cas que ara tractam, no te ni la més mínima recança en treure pels cabells al regidor d'obres municipals, en Tomeu Ginard Flaquer, Corona.

En Tomeu, com tothom, tindrà les seves peculiaritats negatives, emperò, igualment,

gaudirà de les corresponents virtuts positives. D'en Corona es pot dir molt perquè fa molt. Traülla com un llamp i és omnipresent allà a on manca ungüent de reblanir. La passivitat no colla amb ell. A més, és un bon home. Això sí que ningú li llevarà.

Als seus detractors les diríem que un sementer de gra, gran en extensió, està molt més propens que no pas un sementer petit, a tenir més abundosa producció de negrell, essent la llavor la mateixa en ambdós sementers. Així donam a entendre què, qui moltes en fa, moltes n'esguerra, la qual sentència ve a dir que sols els «golondrinos» les endevienen de cap a peus, degut a que l'únic que saben fer a la perfecció és el ventar-se posats de cames a l'ombra i el cos a la tanassa.

Per afegitò, en Tomeu viu la responsabi-

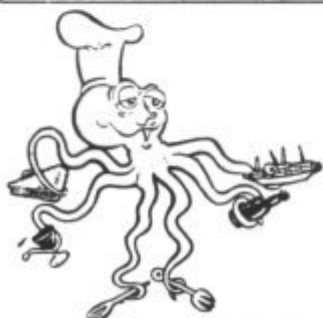
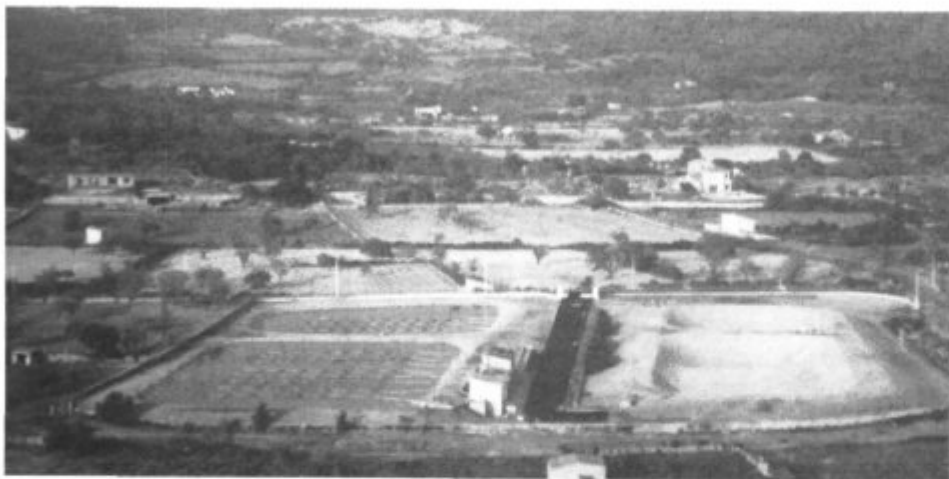
TOMEU CORONA

litat del càrrec. Durant les obres de la Depuradora i la Plaça sense nom oficial (futura plaça d'en Joan Ginard Ferrer, Sarassate?), en Corona anà d'Herodes a Pilat amb tal de que dos llocs fossin inaugurats d'hora. Així fou exactament.

Ara bé: Qui el retratà amb tota justícia va ser un exregidor de l'oposició quan digué: «En Corona n'escapolla qualuna i no n'escapollaria cap si no es fes tantes». Creiem que dita tirada de paraules és prou suficient per retratar-lo.

Els seus rivals el titlen d'acaparador. Conforme. No obstant això, en Tomeu després del deure contret amb el poble, no te el llèpol costum de sortir a «la foto final». Ja m'hos entenem.

PS.

BAR GRAN VÍA

ESPECIALIDAD EN:

- Tapas Variadas
- Pulpo Gallego
- Empanada Gallega
- Ribeiro

Ciutat, 35 - ARTÀ - Tel. 56 22 49

EL C.D. AVANCE HOMENAJEA AL PADRE OLIVER

Antoni Vaquer, Presidente del C.D. Avance y el Padre Joan Oliver, fundador del C.D. Avance.

El Padre Oliver supo hacer fructificar su labor en pro del deporte con la fundación de este Club de Alevines futbolísticos pero lo que resalta de su quehacer es haberlo sabido dejar en manos de sus protagonistas, sin una ligazón comprometida con los franciscanos.

Por esto la justificación del homenaje y la entrega de la placa por parte de Antoni Vaquer actual Presidente del Club.

Enhorabuena a todos.

MOLTS D'ANYS

DESPRÉS DE MOLTS, REDEMOLTS I BONS

El dia 28 de setembre de 1900, a les tres de la tarda, l'amo en Toni Lliteras Vaquer, de Son Mari, complirà 90 anys. Aquesta catefa de mesos i dies representa un sòtil inassolible pel comú general dels mortals, però per l'amo en Toni ha estat com tibar un moscard amb una sola de forn. Volem dir que l'amo en Toni porta tranc de convertir-se amb un mà-nec de «cuera».

L'amo en Toni va néixer a les cases de «Son Sanchos», arran del sementer «D'es Pinet». Pel que es veu, a més de xuclar la insubstituïble llet materna, també es va amamar de la saba del grandios Pi¹. Quantes estratègies d'home! I sí ell arribava a sobre la meitat de coses que sabia aquell majestuós gegant vegetal? Idò Déu, així, ho ha permès. Perquè noranta anys ben dits ho han fet possible.

Son pare, l'amo en Tòfol Lliteras Ginard, a les saons tenia 32 anys. Era de la generació de D. Toni Esteva Amorós, Regalat, el filàntrop propietari de la Central i Sa Mesquida. Aquesta parada d'homenots de la dècada dels 1860, reclama un exhaustiu estudi humà i antropològic.

La gestadora de l'amo en Toni de Son Mari, fou Na Margalida Vaquer Moll, nàdva de Capdepera. Va ser una dona afectada de pagesia i esposa de llei.

Com havem vist, l'amo en Toni te una cama de gavellí, doncs és nèt patern de Joan Lliteras Massanet i Margalida Ginard Ginard, nadius d'Artà i nèt matern de N'Antoni Vaquer Esteva i d'Isabel Moll Amorós, naturals de Capdepera.

L'amo en Antoni: Deixau-nos la recepta per quan arribi l'any 2000. Estam convençuts que vos teniu la fórmula per arribar-hi.

¹ El vuit de gener de 1942, una estamanejada de tramuntana el deixà arrels enlaire.

P.S.

ALQUILER DE PELICULAS

INSTALACIONES ELECTRICAS
VENTA DE ELECTRODOMESTICOS
JAIME MESTRE PAYERAS

Carrer Ciutat, 46 • ARTÀ

TELYCO

FAX Y TELEFONOS

HÍPICAS

Numeroso público artanense ha asistido a las reuniones del deporte-espectáculo hípico, que han tenido lugar en los diferentes hipódromos de la isla, durante este verano, donde la mayoría de equinos locales se han beneficiado de los premios especiales, que se han otorgado ya sean metálicos, trofeos, mantas, etc.

Debemos destacar las dos diadas de Artá, la de San Salvador y el día de la Feria, donde las carreras tanto de trote como las de galope, se desarrollaron con vistosidad y elegancia con apretadas llegadas, en las cuales los fallos de la no participación fueron mínimos.

Maltemp V.X., Nancy y Narta.

Los clasificados en los tres primeros puestos, por parte de los locales fueron. En la carrera de ponys el del bar Talayot llamado PAYES, en la 2.ª carrera las tres yeguas MEREVELLA, NEUS y MAIKA DE EGO llegaron por este orden, en la próxima prueba LOÇANA se clasificó en 2.º lugar, cuarta carrera otras dos yeguas artanenses MEL y JOLY GRANDCHAMP ocuparon las dos primeras posiciones, quinta carrera con la modalidad galope, fue JOTA seguida muy de cerca por MINENCIA D., en el premio Unita el caballo conducido por Miguel Fuster llegó en 3.ª posición, séptima carrera para los de la 2.ª categoría de galope fue LIN seguida de LEIDY y JESAMIN, en la octava E. MARISOL, la única nacional que competía con los importados, ésta conducida magistralmente por Gaspar Rayó, logró imponerse y hacerse con el trofeo y el punto y final lo puso otra carrera de galope con llegada con este orden, RAMBO, MELIOS V.S. y CARUSA.

El día 11 de Agosto, había carrera importante en Manacor para los potros de 2 años, donde se celebraba el Gran Premio Renault y el caballo de Na Porrassa, RIGGY se alzó con la victoria donde se le entregó un trofeo y fue cubierto con la manta de campeón.

Como cada año, en la festividad de San Bartolomé, tampoco faltaron las carreras en Capdepera, ocupando buenas posiciones los caballos artanenses, llegando en primer lugar y en diferentes pruebas NEUS, MINENCIA D., RAMBO, y E. MARISOL, en 2.ª posición Nanci, GRILLO, JEREMI, JOLY GRANDCHAMP y JOLY, los terceros clasificados son JARRILLA, PASTORELLI, MEL, LECHUZO, LEYDI y NEGRITOS.

En este día, fue retirada por el momento de las competiciones, la yegua MEL al encontrarse en avanzado estado de gestación, estando cubierta por el semental NAPOLITAIN.

El galope tuvo su importancia en las carreras de Son Catiu.

Con otro triunfo de suma importancia, se hizo acreedor el trotón de Sa Calobra LUCAS, en la carrera del Gran premio Seat-Audi-Volkswagen. Carrera que hará historia por pagarse por una apuesta acertada la cantidad de más de 2.700.000 ptas.

Diada hípica completa el día de la Feria, con exposición de equinos de todas las razas, por la mañana en la Plaza des Mercat, incluyendo como broche de oro la 3.ª muestra de Poneys Galeses de Montaña. Caballitos miniaturas dignos de admiración por su nobleza y considerados como la raza más hermosa y el compañero ideal para cualquier niño.

Por la tarde grandes carreras en Son Catiu, con un total de doce carreras, en la prueba para ponys se clasificaron CATY, PAYES y PRINCESA, en las carreras de trote los de la 1.ª posición fueron. ROYAL PRINCE, PUNKY, PICARO, JOLY GRANDCHAMP, HEROS DE MEY, y PARANA. En 2.º lugar llegaron RATA ZALEA, NIS JORIM, MORELLET, BABYSTAL, E. PAMELA y JAUNE ET BLEU. Los terceros clasificados fueron NANCY, NUSKAY M.B., JOFAINA SM., FILL DE MONET y GAMIN D'ISIGNY.

La modalidad galope jugó un papel importante en este día, sin un solo fallo por parte de los participantes, con unas carreras muy bien organizadas por parte de los responsables de este tipo de pruebas, supieron separar muy bien las categorías, poniendo en cada una de ellas caballos con igualdad de fuerzas y posibilidades como lo demostraron las apretadas llegadas.

Los nueve clasificados de las tres pruebas fueron los siguientes: BRAVISIMA, BADA BLUE y PAUPA - LIN, LEIDY y MELIOS V.S. - NEREIDA, MINENCIA y JOTA.

Fotos.—Revista TROT

TOMEU FEMENIAS SARD

Mel y Joiell seguidos por Joly Grandchamp.

DESAPARECIDO

perrito pequinés mestizo. De color: blanco, negro y canela. Juguetón y cariñoso. Se gratificará cualquier información que pueda conducir a su encuentro, y más aún su devolución.

Pónganse en contacto con:
Juan Reyes
C/. Gran Vía, 35 - ARTÀ
Tel. 56 23 43

Reportajes

enfante

Foto
Video

BODAS - COMUNIONES - BAUTIZOS

ARTICULOS FOTOGRAFICOS

C/. Vinya, 25
ARTÀ (Mallorca)

Tel. 83 53 34

ANADA DE'N JULIO A L'ARGENTINA

Ell no canta «Mi Buenos Aires querido...», perquè és natural de J.V. González, de la província de Salta. La seva cançó és: «Volver, volver». Des de ja fa tres anys li agafà el gust a lo de tornar a la seva terra, i continuarà anant-hi mentre la butxaca, la salut i les circumstàncies l'hi permetin. Inclús es va comprar un solar i ja té mitja

casa acabada, ens ha confessat tot orgullós. I és que s'ho ha guanyat. Al llarg de la seva vida ha pujat una barquera d'al·lots i ha fet feina de nit i de dia. El seu somni és arribar a la jubilació en salut i cobrar allà la miserable paga de la vellès, que al canvi és una fortuna.

Així t'ho desitjam tots noltros!

A la foto veim al seu fill Miquel i a un artanenc que fa molts anys resideix allà: En Sebastià Caló, que ara és un argentí més, que no oblidà les seves arrels. La foto la prengueren un dia de matances. Observau com recullen el saim de la caldera.

Un altre incendi paorós mos ha demostrat que els nostres béns ecològics estan en mans d'unes autoritats locals que no tenen mentalitat protectionista més enllà de manifestacions propagandístiques damunt medis informatius.

Està clar que els incendiaris són difícils de controlar i que aquesta plaga no té dret a la mínima consideració. Però consentir que les flames botin les carreteres i els camins sense fer servir els contrafocs és d'una responsabilitat aclaparadora o d'una incapacitat massa patent.

Voldriem que mos donassin una puntualització convincent perquè si no ho fan així, ja em direu per què serveixen els avions, els camions de bombers i tota la parafernàlia que es posa en moviment sense aconseguir apagar un foc que neix a dins Son Puça i acaba a Cala Mesquida, passant per Sa Vinyassa i Sa Cova, resquillant els Olors i Sa Duaia. Voldriem mos explicassin quina logística aplicaren perquè no es pogués controlar l'incendi a qualsevol indret dels camins i carreteres que creuen la contrada.

Per altra banda culpar els esclatsanquers, o el desacort per haver venut Sa Cova a uns estrangers, són motivacions banals, ingènues i infantils.

Esperam que ens ho aclaresquin.

Policies vestits de «gauchos» davant la Cala del Govern en honor de la celebració del dia del Turisme, allà a l'Argentina. Com veis, no som noltros tots sols els que cel·lebram aquesta mena d'aconteïments.

Aquest és un «gaucho» típic del país. Encara n'hi molts argentins que vesteixen d'aquesta manera. Ens hauria agradat mostrar una fotografia de'n Julio lluint aquesta vestimenta, però fa «sa mitja» i calla. A qualca banda la deu tenir amagada.

Aquí el veim a ell, tot satisfet pels seus trofeus de caça. A l'Argentina, gairebé no corren els diners, però la caça i la pesca és prolífica. És el país més ric del món en quant a recursos naturals.